

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

JUDICIAL REFORM & GOVERNMENT ACCOUNTABILITY PROJECT (JRGAP)
PROJEKAT ZA REFORMU PRAVOSUDA I ODGOVORNU VLAST

Програм обуке за судије прекршајних судова

Етика и управљање судницом

Београд, јул 2012

САДРЖАЈ:

- 1. УВОД У СУДИЈСКУ ЕТИКУ ЗА СУДИЈЕ ПРЕКРШАЈНИХ СУДОВА,
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПАК И ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈЕ**

Аутор: Зоран Пашалић, В. ф. председника Вишег прекршајног суда

- 2. ЕТИЧКИ КОДЕКС ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА – ПРВИ ДЕО**

Аутор: Весна Филиповић, судија Прекршајног суда у Нишу

- 3. ЕТИЧКИ КОДЕКС ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА – ДРУГИ ДЕО
(ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ, ПОСВЕЋЕНОСТ, СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА И
ОДАНОСТ ПРИНЦИПИМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА)**

Аутор: Горан Милић, судија Прекршајног суда у Пожаревцу

- 4. УПРАВЉАЊЕ СУДНИЦОМ - ПОСТУПКОМ**

Аутор: Радован Бјелобаба, судија Прекршајног суда у Београду

УВОД У СУДИЈСКУ ЕТИКУ ЗА СУДИЈЕ ПРЕКРШАЈНИХ СУДОВА

Аутор: Зоран Пашалић, В. ф. председника Вишег прекршајног суда

Када је Високи савет судства на седници одржаној 14.12.2010. године донео Етички кодекс њиме је утврдио „етичке принципе и правила понашања судија којих се судије морају придржавати у циљу очувања и унапређења достојанства и угледа судија и судства”. Обзиром да је у питању етички кодекс, а не правила рада судија као и правила њиховог понашања у току радног времена и ван радног времена етика је претходно питање коју у конкретном случају треба прецизно дефинисати поготово што је етика у почетку била „стопљена” са филозофијом и правом и имала карактер практичног моралног учења које говори о менталној и физичкој хигијени живота. Њен положај изводио се из непосредне природе космоса схваћеног као ред и хармонија, нешто што је сређено, лепо и складно насупрот хаосу и нередима. Још Аристотел је етику издвојио као посебну дисциплину и кроз „Никомахову етику” и „Еудемову етику” сврстао етику између два учења, учење о души (психологију) и учење о држави (политику). Ослањајући се на прво она служи другоме, а за циљ има стварање честитог грађанина једне државе – друштва – заједнице.

Назив етика произилази из две Грчке речи: *ethos* – обичај, навика и *etikos* – моралан, означавајући научно поимање о етосу. Етика и етос, односно морал у међусобној су корелацији истоветно као наука и пракса с тим што се морал односи на праксу исправног понашања док се етика односи на теорију исправног понашања тако да је етика практично скуп правила и критеријума који одређују које понашање је добро за разлику од оног које је лоше. За разлику од етике реч морал је изведена из Латинске речи *mos*, *moris* - обичај и нарав. Све ово говори да су и етика и морал „браћа близанци” који објашњавају однос човека према свом окружењу, према другим људима као и према самом себи.

Нема моралности као што нема и етичности без одређеног степена свести која се опет дефинише као људска способност константног планирања и предвиђања својих поступака и њихових последица на друге где се морални суд појављује у облику норми и правила која су **обавезна** и која се могу прописати од стране друштва – заједнице или ауторитета.

У основи ових норми и правила налазе се вредности које могу бити опште или везане за одређено занимање – функцију и која служе афирмацији оних на које се односе. Као и сва правила и начела са једне стране налази се обавеза чињења и понашања, а са друге стране налази се санкција. Она може бити:

а) спољашња и најчешће се јавља као друштвена осуда а у најтежим случајевима као искључење из заједнице на коју се односи

б) као унутрашња санкција проузрокована сопственим осећањем гриже савести.

Нећемо погрешити ако савест дефинишемо као константо преиспитивање властитих поступака и последица тих поступака кроз чврсто осећање дужности и обавезе, као моралну самооцену коју увек прати субјективно осећање задовољства и незадовољства или најједноставније речено **„Не чини другима оно што не желиш да они учине теби”**, или како је то дефинисао Алберт Швајцер **„Етика је бесконачно проширена одговорност према свему што живи “**.

Ради јаснијег одређења обавеза уређених етичким кодексом условно ћемо их поделити на обавезе које су проистекле из саме функције судије у свакодневном раду и у току радног времена као, са друге стране обавезе у свакодневном животу. Прве се најбоље могу сагледати у самом тексту судске заклетве утврђене чл. 54. Закона о судијама: „Заклињем се својом чашћу да ћу своју дужност вршити верно Уставу и закону, по најбољем знању и умећу и служити само истини и правди”. Из наведених кључних речи као што су дужност која се врши верно Уставу и закону, а служи се само истини и правди, утврђује се као најзначајнији појам истине и правде као циља кроз верно обављање својих дужности у складу са Уставом и законом.

Судија не сме имати предрасуда у погледу личности окривљеног (раса, национална припадност, вероисповест, пол, образовање, имовни статус итд.) које би га определиле да на основу саме личности поступа са афинитетом или анимозитетом према окривљеном. Такође не сме бити ни равнодушан јер равнодушност све опрашта.

Како у току свог посла тако и у свакодневном животу достојанственост је префикс понашања судија увек и свугде. „Кад је живот сав од опасности и страдања, људи га, вођени древним и наслеђеним нагонима, цепкају и деле на тренутне утиске и непосредне потребе, губећи се потпуно у њима. Јер једино тако, живећи сваки тренутак одвојено и не

гледајући ни напред ни натраг, може се овакав живот поднети и жив човек сачувати за боље дане.” - Иво Андрић. У свакодневном животу и у колоквијалном говору често се за судију употребљава израз „делилац правде”. Бити делилац врхунског добра обавезује да, како у време у коме обавља ову функцију тако и после тога, особа која се определила за овај позив има префикс константне обавезе узорног човека.

У свим како судијским тако и тужилачким кодексима појављују се две константе из којих произилазе све друге обавезе:

– **храброст**

1354. година, чл. 172. Душановог законика

„Све судије да суде по Законику, право како пише у Законику, а да не суде по страху од царства ми”.

- **достојност - достојанственост**

„Племенит човек је достојанствен, али није горд. Простак је горд, али није достојанствен.” Конфуције

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПАК И ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈЕ

Високи савет судства је на седници одржаној 24.09.2010. године, а на основу чл. 93. ст. 3. Закона о судијама и чл. 13. алинеја 10. Закона о Високом савету судства донео Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија и на тај начин утврдио дисциплинску одговорност судија за дисциплинске прекршаје прописане Законом о судијама. Такође је утврдио и поступак утврђивања дисциплинске одговорности као и начин образовања и рада дисциплинских органа. Све што овим Правилником није регулисано сходно се примењују одредбе Закона о кривичном поступку.

Чланом 3. наведеног Правилника утврђено је да се дисциплинска санкција изриче сразмерно тежини учињеног дисциплинског прекршаја, а да се приликом одмеравања дисциплинске санкције, морају узети у обзир раније понашање судије, његов професионални рад, понашање у дисциплинском поступку, као и друге околности које могу утицати на одмеравање дисциплинске санкције. Треба нагласити да је дисциплински

поступак хитан и да је затворен за јавност осим ако судија против кога се води дисциплински поступак, не инсистира на томе да он буде јаван. Дисциплински органи утврђени овим Правилником су:

- дисциплински тужилац,
- заменици дисциплинског тужиоца и
- дисциплинска комисија.

По приспећу дисциплинске пријаве дисциплински тужилац одлучује да ли ће поднети предлог за вођење дисциплинског поступка. Мандат дисциплинског тужиоца је три године и он подноси годишњи извештај о свом раду Високом савету судства до 01. марта текуће године за претходну годину као и увек када то Високи савет судства затражи. Он врши своју дужност непосредно и преко својих заменика и одређује заменика који ће поступати у предметима оних заменика који су дуже одсутни или из других разлога спречени да поступају у предметима у којима су задужени. Дисциплинског тужиоца у случају одсутности или спречености замењује заменик кога он одреди, а у случају искључења или изузећа, заменик кога одреди председник Савета.

Дисциплински тужилац има три заменика чије је мандат такође три године као и дисциплинском тужиоцу. Дисциплинска комисија је орган који одлучује о предлогу дисциплинског тужиоца за вођење дисциплинског поступка и води дисциплински поступак. Састоји се од председника и два члана који имају своје заменике. Мандат председника и чланова дисциплинске комисије и њихових заменика траје три године. У случају спречености председника дисциплинске комисије или његовог одсуства њега замењује члан дисциплинске комисије кога он одреди а у случају његовог искључења или изузећа о томе одлучује Савет. Дисциплински тужилац може бити именован из реда судија, а потребан услов је да обавља судијску функцију најмање 10 година, као и да није дисциплински кажњаван. За заменика дисциплинског тужиоца потребно је најмање 5 година судијске функције и да такође није дисциплински кажњаван. Функцију председника и чланове дисциплинске комисије као и њихове заменике могу обављати судије које имају најмање 10 година судијске функције и који нису дисциплински кажњавани.

Високи савет судства је тај који именује чланове дисциплинских органа уз њихову претходно прибављену сагласност и то из реда судија који су на сталној судијској функцији. Пре одлучивања о именовању ових органа Високи савет судства узима у обзир дужину обављања судијске функције, податке из личне и радне биографије кандидата, врсту професионалног искуства, као и мишљење о кандидату које даје седница свих судија односно Општа седница. Члан дисциплинског органа не може учествовати у дисциплинском поступку у случајевима када је судија против кога се води дисциплински поступак или његов заступник сродник по крви у првој линији или у побочној линији до четвртог степена. Такође не може учествовати у дисциплинском поступку ако му је судија против кога се води дисциплински поступак брачни односно ванбрачни супружник, садашњи или бивши као и сродник по тазбини до другог степена без обзира да ли је брак престао или није. Члан дисциплинског органа ће се изузети од учешћа у дисциплинском поступку увек када постоје разлози који би могли довести у сумњу његову непристрасност. Увек када сазна да постоје разлози за његово искључење или изузеће члан дисциплинског органа дужан је да прекине сваки рад на том предмету. Заменик дисциплинског тужиоца обавештава дисциплинског тужиоца, а члан дисциплинске комисије и његов заменик председника дисциплинске комисије увек када постоје разлози а они пак, одлучују о искључењу односно о изузећу. О искључењу и изузећу дисциплинског тужиоца као и председника дисциплинске комисије одлучује председник Високог савета судства. Удаљењем са судијске функције престаје и дужност члана дисциплинског органа о чему одлуку доноси Високи савет судства, а истом приликом се одређује и члан дисциплинског органа који замењује члана дисциплинског органа који је удаљен са дужности. У случају да своју функцију не врши у складу са Уставом и Законом као и ако буде осуђен за кривично дело на безусловну казну затвора члан дисциплинског органа се разрешава дужности пре истека времена на који је именован.

Ово важи и у случајевима када је члан дисциплинског органа кажњен за кажњиво дело које га чини недостојним за вршење ове функције. Сваки судија члан дисциплинског органа или Високог савета судства може поднети иницијативу за разрешење дужности члана дисциплинског органа, а Високи савет судства ће у року од 7 дана по пријему ове иницијативе оценити вероватност разлога због којих се ово разрешење тражи. У случају да на основу приложених доказа оцени да разлози за разрешење нису вероватни Високи савет судства ће писмено обавестити подносиоца да његова иницијатива није прихваћена

а, уколико прихвати иницијативу у року од 15 дана од пријема иницијативе донеће одлуку о покретању поступка разрешења о чему ће писмено обавестити подносиоца иницијативе као и дисциплински орган. Члан дисциплинског органа против кога је покренута иницијатива за разрешење ће се изјаснити о наводима од значаја за доношење одлуке о разрешењу као и о приложеним доказима.

Одлуком о покретању поступка може се изрећи и мера удаљења до окончања поступка за разрешење. Уколико одлучи да члана дисциплинског органа разреши Високи савет судства мора донети одлуку у року од 30 дана од дана покретања поступка. Члановима дисциплинских органа може престати дужност осим истека мандата и престанка судске функције и на лични захтев, као и ако им је коначном одлуком изречена дисциплинска санкција или ако су разрешени. Дисциплински поступак иницира се дисциплинском пријавом коју може поднети свако дисциплинском тужиоцу. Она је строго формална и подноси се у писменом облику и мора садржати име и презиме судије против кога се подноси, назив суда у коме обавља функцију, кратак опис радњи и поступања судије због којих се подноси дисциплинска пријава, име и презиме подносиоца пријаве, његову адресу и потпис. У случајевима када је дисциплинска пријава неразумљива или не садржи све што је потребно да би се по њој могло поступати дисциплински тужилац ће подносиоцу пријаве вратити пријаву да је уреди у року од 8 дана. Дисциплински тужилац води евиденцију свих пријава које су поднете против судија и формира предмет за сваку пријаву. Он може да прибави доказе и информације како од суда у коме судија против кога је поднета пријава обавља функцију тако и од других државних органа, јавних установа или физичких лица. Судови, државни органи, јавне установе, тужиоци, судије и државни службеници су обавезни да сарађују са дисциплинским тужиоцем. Он може да позове судију против кога је поднета дисциплинска пријава да се изјасни о наводима из дисциплинске пријаве, с тим што не постоји обавеза судије против кога је поднета дисциплинска пријава да се одазове овом позиву. Такође он може имати заступника током целог дисциплинског поступка. Анонимна пријава је разлог да дисциплински тужилац одбаца дисциплинску пријаву као и разлози који су раније наведени, а у смислу да подносилац пријаве није отклонио недостатке у року од 8 дана или да нема основа за подношење предлога за вођење дисциплинског поступка. Дисциплински тужилац је дужан да писмено обавести подносиоца пријаве о донетој одлуци. У случају да сматра да постоји основ за покретање дисциплинског поступка, односно да постоји основана сумња да је

учињен дисциплински прекршај о томе се подноси предлог дисциплинској комисији. Он мора садржати личне податке судије против кога се поднет предлог, чињенични опис и правну квалификацију дисциплинског прекршаја као и предлог о доказима. Дисциплински поступак је двостепен. У првом степену дисциплинска комисија доставља предлог за вођење дисциплинског поступка са доказима судији против кога се води дисциплински поступак с тим што се он мора изјаснити у року од 8 дана од дана достављања о наводима из пријаве као и предложити доказе које сматра да су релевантни за исход дисциплинског поступка. По пријему изјашњења од стране судије за кога постоји сумња да је учинио дисциплински прекршај председник дисциплинске комисије заказује дисциплинско рочиште на које се позива дисциплински тужилац и уз позив му се доставља изјашњење судије против кога се води дисциплински поступак. Дисциплинско рочиште се мора заказати за најмање осам дана од дана достављања позива странама с тиме што судија против кога се води дисциплински поступак има право да се упозна са садржином предмета сам или преко заступника и да пружи сва потребна објашњења и доказе за своју одбрану. Решењем се обуставља дисциплински поступак у случајевима када дисциплински тужилац у току поступка достане од предлога за вођење поступка а о томе одлучује дисциплинска комисија. У случају да је до тога дошло није дозвољено подношење новог предлога за вођење дисциплинског поступка да истим чињеницама. У случајевима када уредно позвани судија против кога се води поступак не приступи на рочиште без оправданог разлога рочиште се одржава у његовом одсуству. Исто важи и за његовог законског заступника, а у случајевима да дисциплински тужилац не приступи на рочиште без разлога сматраће се да је одустао од предлога за вођење дисциплинског поступка. У том случају дисциплинска комисија решењем обуставља поступак. У току дисциплинског поступка судија против кога се води поступак има право да даје усмене изјаве, предлаже доказе и пружа друга објашњења. Исто може учинити и његов законски заступник. Дисциплинска комисија може изводити доказе које стране нису предложиле или од којих су одустале ако сматра да је то неопходно за тачно и потпуно утврђивање чињеничног стања.

Дисциплинска комисија после расправе и гласања доноси одлуку у облику решења и доноси се већином гласова. О овоме се води посебан записник који потписују сви чланови дисциплинске комисије као и записничар у поступку. Одлуке дисциплинске комисије могу бити одбијање предлога за вођење дисциплинског поступка од стране

дисциплинског тужиоца, а у случајевима када се усвоји предлог за вођење дисциплинског поступка судија против кога се води дисциплински поступак оглашава се одговорним за учињени дисциплински прекршај и изриче му се одговарајућа дисциплинска санкција. Ово решење мора садржати име и презиме председника, као и чланова дисциплинске комисије и записничара, имена страна у поступку као и заступника ако га судија против кога се води дисциплински поступак има, датум и место доношења одлуке, одлуку о одбијању предлога или одлуку којим се судија оглашава одговорним, правну квалификацију дисциплинског прекршаја и дисциплинску санкцију која му је изречена. Такође мора садржати чињенични опис и правни основ одлуке, одлуку о трошковима поступка, као и потпис председника дисциплинске комисије. На крају ово решење мора да садржи и поуку о правном леку. Дисциплинска комисија у року од 8 дана од дана објављивања одлуке израђује писмени отправак решења и доставља га дисциплинском тужиоцу, судији, као и његовом заступнику ако га има. Свака страна у поступку дужна је да предујми своје трошкове укључујући и трошкове сведока и вештака ако их је предложила. У случају да дисциплински поступак се оконча обуставом поступка, или одбијањем предлога за вођење дисциплинског поступка судији против кога је вођен поступак надокнадиће се оправдани трошкови поступка укључујући и трошкове, односно надокнаду за његовог заступника. Одлуке о трошковима поступка доноси дисциплинска комисија, а против ове одлуке је дозвољена жалба Високом савету судства у року од 8 дана од дана достављања одлуке.

У случају да је у питању тежак дисциплински прекршај дисциплинска комисија подноси Високом савету судства предлог за разрешење судије против кога је вођен дисциплински поступак и у коме је утврђено да је он одговоран. У овом случају се Високом савету судства достављају и комплетни списи предмета. Високи савет судства овај предлог дисциплинске комисије без одлагања доставља судији на изјашњење у року од 8 дана. По пријему предлога председник Савета одређује из реда судија изборних чланова Савета известиоца који ће припремити предмет, изложити га и предложити одлуку. У случају да Високи савет судства одбије предлог за разрешење судије који је донела дисциплинска комисија вратиће јој се списи предмета на даље поступање. Против одлуке дисциплинске комисије стране у поступку могу изјавити жалбу Високом савету судства у року од 8 дана од дана достављања одлуке. Ова одлука се може побијати:

- ☐ због повреда правила поступка која су могла имати утицај на доношење законите и правилне одлуке,
- ☐ због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања,
- ☐ због погрешне примене материјалног права,
- ☐ због одлуке о изреченој дисциплинској санкцији.

Жалба мора да садржи означање одлуке против које се изјављује жалба, изјаву да одлука побија у целини или одређеном делу, жалбене разлоге и потпис лица које улаже жалбу. У жалби се могу изнети и нове чињенице и предлагати нови докази само ако жалилац учини вероватним да их без своје кривице није могао изнети у току првостепеног дисциплинског поступка. Жалба са предлозима се доставља другој страни у поступку која може у року од 3 дана од дана достављања жалбе доставити одговор на жалбу. Неблаговремени одговор на жалбу неће се узимати у разматрање. Дисциплинска комисија одмах по пријему одговора на жалбу, или истеком рока за давање одговора на жалбу, списе предмета доставља Високом савету судства који одлучује о жалби по правилу без расправе. Председник Савета одређује из реда изборних чланова Савета известиоца. Известилац даје кратак приказ поступка и чињеница након чега савет доноси одлуку. Изузетак је када Савет ради правилног утврђивања чињеничног стања, или отклањања повреде правила поступка понавља већ изведене доказе или изводи доказе предложене у жалби. У том случају заказује се расправа. У том случају известилац даје кратак приказ поступка и чињеница не изражавајући мишљење о основаности жалбе након чега стране излажу своје аргументе. Високи савет судства доноси одлуку о жалби у року од 30 дана од дана достављања жалбе у облику решења. Одлука се као и у првом степену доноси већином гласова. О већању и гласању саставља се посебан записник који потписују сви чланови савета као и записничар у поступку. Одлуке Савета по изјављеној жалби могу бити:

- одбачај жалбе као неблагоприятне и недозвољене,
- одбијање жалбе као неосноване чиме се потврђује одлука дисциплинске комисије,
- усвајање жалбе и преиначење одлуке дисциплинске комисије.

Без обзира на садржину решење мора да садржи састав Савета, имена страна у поступку, датум и место доношења одлуке, садржину одлуке на коју је изјављена жалба,

одлуку о жалби, чињенични и правни основ одлуке као и потпис председника Савета, а уколико је првостепена одлука преиначена решење о жалби садржи и чињеничне и законске елементе дисциплинског прекршаја за које је судија оглашен одговорним и дисциплинску санкцију која му је изречена, утврђивање нове дисциплинске санкције и одбијање предлога дисциплинског тужиоца. Одлука Савета је коначна.

Писмени отправак решења Савет је дужан да изради у року од 8 дана од дана доношења одлуке која се заједно са списима предмета враћа дисциплинској комисији, која без одлагања ову одлуку доставља странама у поступку.

Правноснажна одлука којом је изречена дисциплинска санкција уписује се у лични лист судије. У дисциплинском поступку нису дозвољени ванредни правни лекови, нити понављање поступка.

Литература :

1. Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија – „Службени гласник РС”, број 116/08

ЕТИЧКИ КОДЕКС ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА – ПРВИ ДЕО

Аутор: Весна Филиповић, судија Прекршајног суда у Нишу

Етичност је стандард коме теже и друге професије, али судијски посао је незамислив без постављања овог стандарда. Судије теба да буду најквалитетнији и најздравији слој друштва са јаким стручним и људским вредностима, правични и правдољубиви. Да би неко имао ауторитет да одлучује о животу, слободи, људским правима, имовини, истини и лажи, употреби и злоупотреби права, мора да буде особа од поверења, високих моралних начела, одана вредностима, у које се куне изговарајући текст заклетве прописан чл. 54. Закона о судијама: „Заклињем се својом чашћу да ћу своју дужност вршити верно уставу и закону, по најбољем знању и умећу и служити само истини и правди.”

Иницијатива да судије имају свој Етички кодекс потекла је од Бангалорске правосудне групе за јачање интегритета правосуђа 2001. године. Након измена и допуна ову иницијативу усвојила је Правосудна група за јачање интегритета правосуђа Уједињених Нација 2002. год. Национална законодавства земаља чланица унеле су гаранције судијске независности као и обавезујуће норме понашања вршилаца функције, па је тако Закон о судијама РС из 2008. године у Глави првој дао принцип поштовања судске власти кроз: независност, сталност функције, непреместивост, материјална независност, имунитет, право на удруживање и стручно усавршавање.

Одредба чл. 1. Закона о судијама гласи: Судија је независан у поступању и доношењу одлуке. Судија суди и пресуђује на основу Устава, закона и других општих аката, потврђених међународних уговора, општеприхваћених правила међународног права, и тиме независност судске функције ставља у први план као основно и доминантно начело и презумпцију за вршење функције.

Одредба чл.3. Закона о судијама прецизира начин остваривања овог принципа те налаже Високом савету судства да донесе Етички кодекс.

Пошавши од принципа којим се гарантују Законом о судијама и међународним конвенцијама, Високи савет судства је децембра 2010. године донео Етички кодекс којим су утврђени етички принципи. 1. Независност, 2.Непристрасност, 3.Стручност, 4. Одговорност, 5. Достојанственост, 6. Посвећеност, 7. Слобода удруживања. Примена ових

принципа има обавезујући карактер и непоштовање подлеже дисциплинској одговорности.

Сваки принцип састоји се из опште норме која је додатно објашњена начином примене одређеног принципа – разрадом принципа кроз примену. Поред набројаних принципа судија се мора придржавати и општих правила понашања и обичаја средине из које долази.

Етички кодекси прихватила су и струковна удружења те је тако Удружење судија још 2008. године донео кодекс судијске етике. И Удружење тужилаца такође има свој етички кодекс.

Тема овог рада посвећена је анализи три основна принципа Етичког кодекса и то: независности, непристрасности и стручности.

Етички принципи

1. НЕЗАВИСНОСТ- изворни принцип Етичког кодекса

Судија је у вршењу судијске функције независан и потчињен само Уставу и закону.

Судија је слободан у заступању свог схватања, утврђивању чињеница и примени права у свему о чему одлучује.

Судија није дужан да икоме, па ни другим судијама и председнику суда, објашњава своја правна схватања и утврђено чињенично стање, изузев у образложењу одлуке или кад то закон посебно налаже.

Примена:

1.1. Судија врши судијску функцију независно, без икаквог спољашњег утицаја, ограничења, наговарања, притисака, претњи или мешања од стране било кога.

1.2. Судија је независан у односу на законодавну и извршну власт, медије и друге институције друштва, политичке партије, друге судије и у односу на странке у поступку у коме суди.

1.3. Поштовање овог етичког принципа захтева од судије одмереност, мудрост а опет и харизму. У друштву какво је наше где су многе ствари започете у процесу демократизације и транзиције али нису завршене, а где појединци нису још увек

стигли да у потпуности да изграде свест која одговара овим процесима, често се долази до апсурдних ситуација са последицама по носиоце правосудних функција.

Подела власти на законодавну, судску и извршну је јасна и опште прихваћена, али није спроведена до краја чињеницом да Скупштина бира већину чланова Високог савета судства и бира и разрешава носиоце правосудних функција, на предлог овог тела. Састав скупштине мења се сваких четири године, а њен састав је одраз политичке структуре, чак и ако уважимо чињеницу да је судијска функција стална, не треба занемарити да први избор судије на период од 3 године врши Скупштина Републике Србије. Ипак, у процесу демократизације друштва учињен је битан напредак тако што Високи савет судства бира судија на сталну судијску функцију.

1.4. Однос судства и медија је веома осетљива тема, а што проистиче из чињеница да јавност ствара слику о раду суда преко медија. Велики број медија има сензационалистички карактер, извештава о раду суда на популаристички начин, а што код носица судијске функције ствара потребу посебне обазривости да не подлегне притисцима медија. Примена права кроз судску одлуку и правичност такве одлуке кроз суд читаоца или слушаоца који се формира из медија, врло често су у раскораку, али етика независности налаже судији да се и у овом случају држи независним од оваквих врста притисака.

Пример из праксе: Окривљена, жена стара 70. година, имала је већи број правоснажних судских одлука за ванпијачну продају, за заузеће јавне површине без одобрења надлежног органа. Осуђена је на плаћање новчаних казни у минималним износима, које није хтела да плати, па је у поступку извршења извршена замена новчане казне казном затвора по ком решењу је упућена на издржавање казне затвора. Окривљена је решење о замени новчане казне у казну затвора уредно примила, жалбу није изјавила, али је одмах отишла у редакцију дневног листа. Сутрадан је тај дневни лист објавио вест о томе да је седамдесетогодишња старица кажњена казном затвора у трајању од 15 дана због продаје цвећа на улици. Следећег дана и други дневни листови, чак и недељни часопис, као и у репортажи на националној телевизији говорило се о овом случају и то у негативном контексту, како Прекршајни судови немају шта друго да раде већ осуђују на казну затвора немоћну старицу која је прекршај извршила из немоћи да на други начин себи обезбеди средства за издржавање. Ове информације створиле су један негативан утисак о раду суда и поступајућег судије, па су се новинари на ту тему обратили за

мишљење тадашњем министру правде. Нико није хтео да чује најбитнију чињеницу да окривљена није кажњена казном затвора него да је правилно примењен Закон о прекршајима којим је прописано да у случају неплаћања новчане казне иста се замењује казном затвора у прописаном трајању.

Сличних примера из рада судова има пуно, јер скоро нема дана да се путем медија не објави каква је судска одлука донета у вези догађаја који је по својој врсти, тежини или починиоцу заинтересовао јавност. Без обзира што оваква извештавања изазивају бурно реаговање јавности поступајући судија и суд у коме ради морају да сачувају сталоженост, достојанство, те тиме доследно примене етички принцип независности. Постојање личности која је задужена за односе са јавношћу такозвани „PR” може у томе пуно помоћи.

1.1. Судија промовише високе стандарде судијског понашања и придржава их се у циљу одржавања и јачања поверења јавности у независност судија и судова.

Судијски позив обавезује носиоце функција на понашање које је у свему примерено, високоморално и уздржано од недоличних поступака. Судија мора да се стара о свом угледу у суду и ван њега, а у складу са очекивањима људи да особа која кроз одлуке изриче моралне ставове, мора бити високоморална. Овај принцип судијске етике дотиче принцип достојанствености као посебног етичког принципа.

Моралне особине које судија треба да поседује сходно одредби чл. 45. ст. 5. Закона о судијама су: Поштење, савесност, правичност, достојанственост, истрајност и узорност, а понашање у складу са тим особинама подразумева чување угледа судије и суда у служби и изван ње и свест о друштвеној одговорности.

1.2. Судија брани независност суда од политичких притисака, интервенција и утицаја у свакој прилици. Судија неће учествовати на јавним расправама политичке природе, осим када се расправа односи на питања која се тичу рада судова и независности судства.

За спровођење овог етичког принципа од судије се очекује да буде, професионалан, што значи савестан, непристрасан и објективан, да буде слободан и способан да се одупре дневној политици, центрима моћи, јавном мњењу, предрасудама и искушењима, да буде храбар и аполитичан. Стандарди судијске етике Друштва судија Србије на ову тему кажу да судија може имати своја политичка убеђења али се мора уздржати од неприличне политичке активности и не сме допустити да политика утиче на његову одлуку, док кодекс

које је донело Удружење јавних тужилаца изричито налаже да тужилац не може бити члан политичке партије.

2. НЕПРИСТРАСНОСТ

Судија је дужан да непристрасно води поступак по својој савести, у складу са властитом проценом чињеница и тумачењем права, уз обезбеђење правичног суђења, суђења у разумном року и поштовања процесних права странака гарантованих Уставом, законом и међународним актима.

Примена:

- 2.1. Судија обавља судијску функцију објективно, без наклоности, предубеђења и предрасуда према странама у поступку заснованих на раси, боји коже, националној припадности, верским убеђењима, политичкој опредељености, старосној доби и другим личним својствима.
- 2.2. Судија у обављању судијске функције, својим понашањем у суду и ван суда, одржава и јача поверење јавности и странака у поступку у непристрасност судија и судова.
- 2.3. Судија је дужан да се уздржи од суђења у поступцима у којима постоје разлози који доводе у сумњу његову непристрасност. Сумњу у непристрасност судије нарочито подстичу породичне, пријатељске, пословне, социјалне и сличне везе са странкама и њиховим заступницима.
- 2.4. Судија је дужан да посвећује једнаку пажњу опречним интересима странака и да објективно води поступак и доноси одлуке.
- 2.5. Судија је дужан да се уздржи од давања изјава или коментара у јавности, због којих би се у предметима у којима поступа могао створити утисак пристрасности и нарушити правичност суђења. Судија је дужан да се уздржи од давања било каквих обавештења или коментара у медијима о конкретним предметима који би могли да утичу на исход поступка.
- 2.6. Судија мора да избегава учешће у политичким активностима, које могу да угрозе утисак непристрасности.

2.7. Судија може да учествује у грађанским, добротворним и верским активностима, под условом да се те активности не одражавају негативно на обављање судијске функције.

2.8. Судија је дужан да ван суда, у својим личним односима са припадницима правне професије, избегава ситуације које би оправдано могле да изазову сумњу у његову непристрасност.

Набројани етички принципи омогућују судији вршење судијске функције да сваком призна оно што му припада у једнаком поступању са једнаким стварима, а у неједнаком поступању са неједнаким стварима сразмерно њиховој неједнакости и у поступању према другоме као према себи, остваривање овог канона омогућава праведност као атрибут вршења судијске функције и циљ и смисао поступања некога коме је дато да буде делилац правде. Да би овај принцип могао бити остварен неопходно је да постоје претпоставке објективности што значи да ниједна странка у поступку не сме код делиоца правде да изазове пристрасност, било у позитивном било у негативном смислу, што је најважније јавност која прати рад суда не сме да има сумњу у том погледу.

Код поштовања и примене овог изузетно важног етичког принципа од чијег доследног поштовања зависи углед професије и поверење јавности у вршењу судске власти, судије морају бити нарочито обазриви, искрене најпре према себи. Судија најбоље зна да ли странку у поступку познаје по било ком основу и да ли је то од утицаја на његово одлучивање те да у таквом случају покрене процедуру свог изузећа у одређеном предмету. Замислите мало место где су сви људи повезани родбинским, кумовским или комшијским везама, где странке познају судију па се на суду долазе са извесним предубеђењем. Судија пак, има став о карактеру, особинама и владању лица против кога води поступак. Изузетно је важно да судија буде искрен и критичан према себи те да иницира поступак изузећа, кад год процени да би било каква емоција могла утицати на објективност његовог расуђивања.

Закон о прекршајима у глави 12 прописује случајеве када је дужан да се изузме из поступка као и процедуру по којој он то чини. Чл. 102. Закона о прекршајима, судија који учествује у поступку изузеће се:

1. Ако је оштећен прекршајем.
2. Ако му је окривљени, бранилац окривљеног, представник окривљеног правног лица, подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, оштећени или

његов законски заступник или пуномоћник, брачни друг или сродник по крви у правој линији до било ког степена сродства у побочној линији до четвртог степена, а по тазбинском сродству до другог степена.

3. Ако је са окривљеним представником окривљеног правног лица, браниоцем окривљеног, службеним лицем које је у име овлашћеног органа поднело захтев за покретање прекршајног поступка или оштећеним у односу старатеља, стараника, усвојитеља, усвојеника, хранитеља или храњеника.
4. Ако је у истом предмету као службено лице у име овлашћеног органа поднео захтев за покретање прекршајног поступка или је учествовао као представник окривљеног правног лица, бранилац окривљеног, законски заступник или пуномоћник оштеченог, или је саслушан као сведок или вештак.
5. Ако је истом предмету учествовао у доношењу првостепене пресуде.
6. Ако постоје околности које изазивају сумњу у његову непристрасност.

Првих пет тачака наведених у чл. 102. ЗОП-а су јасне, проверљиве, таксативно набројане и код постојања чињеница које указују на релације набројане тачкама од 1 до 5, обично нема сумњи да судија неће предузети потребне радње које доводе до његовог изузећа у конкретном предмету. Осетљивост овог института огледа се у спровођењу тачке 6 наведеног члана јер се у њој крије могућност необјективног и пристрасног сагледавања ствари за које зна само лице које је у прилици да одлучује о праву човека који код њега изазива одређену емоцију, симпатију или антипатију. Како је јавност увек заинтересована за исходе судских поступака, а што потиче од личне заинтересованости странака у поступку лице незадовољно исходом поступка, сазнаће и податке које је и сам судија изгубио из вида: рецимо, име бивше девојке, где летује, која му је банка одобрила кредит, комшије својих родитеља, учитељицу свог детета и слично. Поред тога што је судија као личност опредељења да се од утицаја овакве врсте отклони и да је потпуно одан етичком кодексу непристрасности, дужан је да о оваквим стварима води рачуна да не би побудио сумњу других и дозволио да његова одлука буде коментарисана или компромитована у светлу ових чињеница. Зато ће судија увек кад мисли да неко може посумњати у његову објективност, предупредити такву сумњу и затражити изузеће.

Институт изузећа не сме бити злоупотребљен од стране странака у циљу осујећивања и одуговлачења поступка, а како о изузећу судија одлучује председник суда,

дакле један од судија, врло је важно да препозна разлику између стварних и лажних разлога за примену овог института. Зато је за судију довољно да затражи своје изузеће уз образложење да није сигуран да у датој ствари може бити објективан, док је странка свој захтев за изузеће дужна да образложи навођењем конкретне чињенице. Уколико је судија високо морална, одговорна личност, институтом изузећа штитиће етички принцип непристрасности у вршењу судијске функције.

Принцип непристрасности подразумева обавезу судије да о предмету у раду не даје никакве коментаре који би могли утицати на исход поступка било где на начин који би могао да утиче на правично суђење посебно то не сме учинити у односу према медијима. Судија треба да буде обазрив и до краја поступка одржи независност и непристрасност тако што ће се суздржати од било каквог личног експлоатисања односа са медијима и давати било какве коментаре везане за предмет у коме одлучује.

Што се тиче учешћа у политичким активностима, судија мора да избегава било какво учешће у политичким активностима које могу да компромитују независност судије или да угрозе утисак непристрасности те да се уздржава од сваког поступања које може да изазве сумњу у његову аполитичност, судија не треба да узима учешће у јавним дебатама политичке природе, осим када се ради о питањима које се директно тичу рада судова, независности судства или основних аспекта спровођења правде.

Често је предмет дискусије лични однос судије са појединим припадницима правне професије. Ту се мисли на заступнике и пуномоћнике странака који се редовно баве правом у суду у коме судија ради. Од судије се овде захтева високо професионални однос који подразумева избегавање ситуације које могу да побуде сумњу у смислу фаворизовања или пристрасности. Тако на пример у предмету где је пуномоћник странке у поступку лице са којим је судија у блиским пријатељским или родбинским односима или је пак судија са браниоцем окривљеног у личном, породичном, имовинском спорном односу, треба тражити изузеће.

3. СТРУЧНОСТ И ОДГОВОРНОСТ

Судија треба да поседује теоријско и практично знање и вештине потребне за одговорно и ефикасно вршење судијске функције.

Судија има право и обавезу на стручно усавршавање и обуку о трошку Републике Србије, у складу са посебним законом.

Примена:

- 3.1. Судија има обавезу да усавршава теоријско и практично знање и вештине кроз програм обуке.
- 3.2. Судија треба да настоји да континуирано усавршава знање и вештине како би унапредио квалитет судске заштите.
- 3.3. Судија је дужан да поштује рокове у току поступка, уз поштовање правила о решавању хитних предмета.
- 3.4. Судија је дужан да одржава ред и пристојност у свим поступцима пред судом и да се у опхођењу са странкама, адвокатима, судијама поротницима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша пристојно, обзирно и с поштовањем.
- 3.5. Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим судијама.
- 3.6. Судија има право и дужност да од правних заступника, учесника у поступку и запослених у суду, захтева да се према странкама у поступку и грађанима који се обраћају суду понашају пристојно, обзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од сваког поступка и понашања које би довело у питање углед суда.
- 3.7. Поверљиве информације које је сазнао у току поступка, судија не сме да користи или да их саопштава другим лицима, осим у сврхе обављања судијске функције.

У погледу поседовања стручних квалификација делилаца правде одредио се Закон о судијама тако што је дао минимум стручних квалификација које мора да поседује кандидат за функцију судије сваког суда у судској хијерархији. Број година радног искуства у правној струци се повећава са повећањем ранга суда у судској мрежи. Поред ових законских услова, врло је важно да судија поседује знања и вештине које не нормира закон, али које нису нимало занемарљиве у вршењу судског позива. На пример, способност лепог, правилног, језгровитог и концизног изражавања, одлично познавање матерњег језика, правописа, комуникативност, познавање психологије, информисаност. Ово су квалитети о којима би морао да води рачуна сваки појединац који претендује да се бави судијским

послом, а и лица који у својству чланова комисије одлучују о кандидатима за ову функцију. Потребно је размотрити обавезу разговора са кандидатом приликом избора за судијску функцију јер је пракса показала да је могуће да кандидат са судију може да буде лице које испуњава све законске услове, али да не поседује напред наведене вештине, што првенствено смета њему у раду, а што је најгоре, не може да оствари ауторитет своје функције ако му изражавање, правопис или комуникација нису јаче стране. Чл. 50. ст. 3. Закона о судијама у глави која се односи на избор кандидата који се први пут бира на судијску функцију предвиђа могућност разговора са кандидатом пред Високим саветом судства, а пре давања предлога за његов избор Скупштини Републике Србије.

Када судија у суду где ради добије одређену материју, почиње обавеза усавршавања знања из те области. Познавање суштине прописа које судија примењује од великог је значаја за његово успешно деловање.

На пример, у прекршајној материји, далеко успешније ће примењивати Закон о безбедности саобраћаја на путевима судија који је возач, него онај који то није, с обзиром да ће боље разумети примену законског прописа на саобраћајницама у граду који познаје него у непознатом граду и слично.

С појавом нових материја у прекршајном поступку какве су царинска и пореска, јавила се потреба за бољим познавањем економских категорија. Нарочито код пореских предмета судија мора да зна које доказе треба извести а како доказе разумети и тумачити, то се пре свега односи на читање аналитичких картица, биланса пословања и сличних докумената. Тим пре што се доказна радња вештачења у прекршајном поступку релативно ретко користи.

Одредба **Чл.9. Закона о судијама** у погледу права на стручно усавршавање и обуку судија предвиђа да:

- Судија има право и обавезу за стручно усавршавање и обуку о трошку Републике Србије у складу са посебним законом.
- Обука судије је организовано стицање и усавршавање теоријских и практичних знања и вештина потребних за самостално, стручно и ефикасно вршење судијске функције.

- Обука је обавезна на основу закона и одлуке Високог савета судства у случају промене специјализације, битних промена прописа, увођења нових техника рада и ради отклањања недостатка у раду судије уочених приликом вредновања његовог рада.

Из свих напред наведених разлога произилази обавеза сталног усавршава теоријских и практичних знања кроз програме обуке а у циљу унапређења знања и вештине носиоца правосудних функција. Судија с тога мора да буде посвећен позиву па не може обављати друге дужности, службе или посао. Етички кодекс Друштва судија прописао је то као канон о посвећености где је прописао следеће принципе:

1. Судијска дужност има првенство над свим другим активностима судије.
2. Судија ће посветити своју активност судијским дужностима који укључују не само обављање судијских функција и дужности у суду у вези доношења одлука, већ и друге задатке битне за судијску функцију или рад суда.
3. Под условом да примерено обавља судијске дужности, судија може да се бави следећим активностима:
 - Писање, предавање, подучавање и учешће у активностима које се тичу права, правног система, спровођења правде и сродних ствари.
 - Појављивање на јавној дискусији пред званичним телом везано за питање које се тичу права , правног система, спровођења правде и сродних ствари.
 - Чланство у званичном телу или владиној комисији или саветодавном телу уколико, оно није у сукобу са предвиђеном непристрасношћу и политичком неутралношћу судија.
 - Узимање учешћа у научном, литерарном и уметничком раду и другим активностима уколико оне не умањују дигнитет судијске функције, нити се мешају на било који други начин са обављањем судијске дужности.

ОДГОВОРНОСТ

Одговорност судије огледа се најпре у поштовању рокова у поступку на шта судију обавезује закон а о чему он мора да води рачуна током читавог поступка уз поштовање процесних радњи странака с једне стране и уз сталну будност да злоупотреба ових процесних права не осујете суштину поступка који води.

Одредба чл. 6. Закона о судијама прописује одговорност Републике Србије за штету коју судија проузрокује незаконитим или неправилним радом када је коначном одлуком Уставног суда, правоснажном судском одлуком утврђено да је штета проузрокована намерно или крајњом непажњом, Република Србија може тражити од судије накнаду исплаћеног износа. Када је одлуком Европског суда за људска права или другог међународног суда, чије је Република Србија члан, утврђено да су у току судског поступка кршена људска права и основне слободе и да је пресуда заснована на таквом кршењу или да је пресуда изостала због кршења права на суђење у разумном року, Република Србија може тражити од судије накнаду исплаћеног износа, ако је штета учињена намерно или крајњом непажњом. О постојању услова за накнаду исплаћеног износа одлучује Високи савет судства а на захтев министарства надлежног за правосуђе.

Пажљивом анализом овог принципа утврђује се тежина спровођења законом прописаног начела одговорности из чињенице да грађани којима судимо у нашим поступцима често чине све чега се сете да одуже трајање поступка, а након тога туже Републику Србију за повређено право на суђење у разумном року.

Закон о судијама је у седмој глави дао појам и врсте дисциплинских прекршаја у оквиру дисциплинске одговорности судија. Као појам дисциплинског прекршаја у вршењу судијске функције одредио је несавесно и недостојно вршење судијске функције, дакле непоштовање два основна начела Етичког кодекса, поред тога у дисциплинске прекршаје убрајају се према чл. 90. Закона о судијама и кашњења у изради одлука, непоштовање рокова, одуговлачење поступка, узимање предмета у рад редом која неоправдано одступа од реда којим су примљени, неоправдано незаказивање рочишта и претреса, непоштовање радног времена, прихватање поклона супротно прописима који регулишу сукоби интереса, неоправдано непохађање обавезних програма обуке и друга кршења Етичког кодекса у већој мери. Тежи облик дисциплинског прекршаја постоји ако је услед извршења дисциплинских прекршаја озбиљно поремећено вршење судске власти, нарушен углед или је наступила застарелост предмета, ако је наступила већа штета у имовини странке у поступку, као и у случају поновљеног дисциплинског прекршаја. Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија донео је Високи савет судства дана 24.09.2010. године којим је прописао начин и правила вођења дисциплинског поступка а чл. 51. Закона о судијама прописане су и дисциплинске санкције.

У анализи принципа одговорности треба посветити пажњу о дужности судије да одржава ред и пристојност у поступцима пред судом од стране свих учесника у поступку, судским особљем, другим судијама те да информације до којих је дошао током поступка не саопштава другим лицима чувајући их као службену тајну. Механизми поштовања ових принципа ће се обрађивати у радовима посвећеним етичком принципу достојанствености и начину управљања поступком у судници.

ЕТИЧКИ КОДЕКС ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА – ДРУГИ ДЕО
(ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ, ПОСВЕЋЕНОСТ, СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА И
ОДАНОСТ ПРИНЦИПИМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА)

Аутор: Горан Милић, судија Прекршајног суда у Пожаревцу

У В О Д

Морална норма настала је веома давно, још у првобитној заједници. Током своје еволуције човек је, најпре, живео у малим, а касније и у већим, групама. Боравећи и живећи у групи, човеку су се наметнула два питања и то: како се он има понашати у односу на појединце у групи и у односу на саму групу, као целину, као и питање, како се група треба владати у односу на њега да би он, као и други људи у групи били срећни, односно успостали, ако не хармонију, онда бар усклађеност понашања у вишем степену? На основу таквих размишљања формирана су правила људског понашања и истовремено настала филозофска дисциплина – етика, посматрана као учење о моралу. Она објашњава место морала у систему друштвених односа, испитује његову природу и унутрашњу структуру, истовремено трагајући за изворима морала и критеријумима моралног вредновања људских поступака, настојећи да разуме смисао и циљеве човекових моралних побуда.

Морал је објективна друштвена појава коју конституише, прво, скуп правила, односно мерила, којима се регулише понашање чланова једне друштвене заједнице и друго, скуп стварних навика у понашању. Значајно је истаћи да те норме, начела или правила понашања увек подразумевају регулисање међусобних односа, дакле односа људи између себе, као и односа појединца према друштву. Морал се манифестује у вредносном процењивању људских поступања и хтења, као позитивно или негативно вредних. Објекат моралне оцене је увек и једино само човек. Морални суд или оцена односи се на неки поступак, расуђивање, држање, понашање, или карактер неког човека, односно нас самих.

Велики број филозофа и других теоретичара се бавио етичношћу и уопште нормама којима се регулише понашање људи међусобно. Сигмунд Фројд полази од тога да норме, које друштво дефинише, посебно оне којима се одређена понашања забрањују, личност само делимично усваја, па тако да не могу ни постати део унутрашње структуре личности.

Фројд тврди, имајући у виду нагонску, импулсивну страну људске природе, да је потпуна хармонизација моралне свести, као облика друштвене цензуре и свести појединца, готово недостижна.

РЕГУЛАТИВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У Републици Србији, поступање судија, а у светлу професионалне одговорности, те и сходно етичком корпусу, регулисано је Законом о судијама и Етичким кодексом.

У односу на принципе Етичког кодекса Високог савета судства Републике Србије, исти се међусобно надопуњују у целини своје повезаности, алиначело независности представља изворни принцип. Наиме, сама достојанственост судства-судија, као принцип, је девалвиран до границе искључења, ако је „погажена” и „прогоњена” независност судова, те и судија у вршењу судијске дужности. Нема достојанствености без слободе и независности, јер људско достојанство зачињава слободу као милосрђе правду.

Етички кодекс ВСС-а, у оквиру принципа оданости принципима Кодекса, упућује да је кршење одредби Етичког кодекса у **већој мери, дисциплински прекршај**. На тај начин, кодекс добија форму прописа-норматива, јер у себи садржи одредницу која има све елементе норме, а коју карактерише, како диспозија, тако и санкција. Тачније, у делу санкције упућује на одредбе Правилника о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија, донет од стране ВСС-а, дана 24.09.2010. године, а који се примењује од 12.10.2010. године. Етички кодекс би требао бити само „нужни подсетник” о правилима понашања судија из разлога што та правила представљају кодекс који би требао да је срастао са личношћу сваког судије, односно да иста, правила понашања-поступања, буду саставни део њихове личности, још и пре избора на ту функцију. Повреде Етичког кодекса не би требало повезивати са било каквом, те ни са дисциплинском одговорношћу. Истинска вера и намера да се законито, правично, поштено и вредно поступа, заједно са грижом савести, у случају повреде ових правила, морају бити постулати примене, сваког, те и Етичког кодекса ВСС-а.

Само изузетно, али баш изузетно, поједина правила Етичког кодекса, могла би бити предмет дисциплинске одговорности, под условом да конкретно поступање судије, односно, повреда Етичког кодекса, буде обухваћено-прописано Правилником о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија, као дисциплински прекршај.

Управо тако, а не прокламативно, уопштено и непрецизно, препуштено могућим различитим тумачењима, а по потреби времена, те и оних који су позвани да тумаче правни стандард „у већој мери“.

ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ /манифестација „ван суднице“/

Појам достојанствености, у вршењу судијске дужности, изводи се из општег појма људског достојанства. Наиме, људско достојанство (*dignitas humana*) представља скуп човекових својстава, пре свега умних и моралних, која га издвајају од других бића. Оно је човекова истинска природа.

Поред природног људског достојанства, које је једнако код свих људи, јер су сви они једнако слободна и стваралачка бића, човек располаже и тзв. друштвеним достојанством, које није једнако за све људе (на пример краљевско достојанство, судијско достојанство, достојанство универзитетског професора или достојанство лекара). Иако постоје и данас, ове разлике се све више ублажавају и изводе из личне исправности, а не из друштвеног положаја као таквог. Уосталом, ко може да буде достојанствен, ако није надахнут осећајем за правду и правичност, ако није поседник слободе, те и корисник благодети правне сигурности и једнакости. Због тога се каже да тек људско достојанство човека чини узвишеним бићем. Оно није посед, већ врлина.

Достојанственост у обављању судијске функције дефинисано је тачком 4. Етичког кодекса Високог савета судства, донетим на седници одржаној 14.12.2010. године. Наиме, Етички кодекс у делу достојанствености упућује да је судија дужан да у обављању судијске функције и у поступцима ван суда развија стандарде понашања који доприносе очувању угледа и достојанства суда и судија.

У делу примене, изнетог поимања достојанствености, етичким кодексом се упућује да:

- судија мора да се уздржава од недоличних поступака, као и од поступака који могу нарушити поверење јавности у суд,
- судија је дужан да чува углед суда и судијске функције кроз писану и изговорену реч,
- судија, као лице изложено сталном суду јавности, слободно и својевољно, прихвата лична ограничења која му намеће судијска функција,

- судија не сме да користи положај судијске функције ради остварења сопствених интереса, интереса чланова своје породице, или других лица, нити сме да дозволи другим лицима да оставе утисак да се било ко налази у таквом посебном положају да може да утиче на рад судије,

- судија и чланови његове породице неће тражити нити примати било какве поклоне, завештање, позајмицу или услугу везану за поступање или пропуштање у обављању судијске функције, нити ће судија дозволити да то учини неко од судског особља,

- судија је дужан да се уздржава од сваког поступка којим се ствара утисак о постојању корупције у суду и

- судија је дужан да се одева прикладно на начин којим се чува углед суда и лично достојанство. Судије у току суђења на расправама, претресима и јавним седницама носе службену одећу (тога).

Важни захтеви моралног карактера судија проистичу из принципа независности и њихове подређености само Уставу и Закону. Судија нема права да повлађује локалним утицајима нити да се управља по инструкцијама и захтевима било ког лица, са стране, без обзира на њихов положај у друштву. Уместо тога, они морају да обављају њихове функције у интересу свих људи, поштовања законитости, правде и правичности, те и у име извршења воље грађана изражене у Закону, а у условима битисања посредничке демократије. Ако овако поступају, може се извести закључак да се руководе својом моралном савешћу.

Достојанственост као и други принципи етичког кодекса (ВСС), посматрани као кодификација правила – норми – мерила поступања, није, нити може бити стечена тренутком избора било ког лица за судију правосудног система Републике Србије. Изнето из разлога што Етички кодекс није, нити може бити, пуки запис на папиру или флеш-меморији, нити електронски чип који ће се уградити у судију, након избора, и који ће у том тренутку успоставити хармонију између моралне савести друштвене заједнице, са једне и његове савести, са друге стране. Наиме, у унутрашњој структури личности, сваког појединца, који претендује да буде носилац судијске функције, морао би бити „уграђен” корпус позитивних, друштвено прихватљивих вредности и норми у понашању, а које се стичу кроз систем, односно процес васпитавања и образовања. Са наведеним у вези, на овом месту бих напоменуо, а на крају рада и више изнео, да начело оданости принципима

Етичког кодекса упућује да исти, принципи, те и принцип достојанствености: „морају бити начин живота судије”.

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА ДОСТОЈАНСТВЕНОСТИ

Оквир примене достојанствености у обављању судијске функције, садржан у Етичком кодексу ВСС-а, прожима поступања носилаца судијске функције како у судници, тако и ван суднице. Обзиром да је **достојанственост носилаца судске функције у условима понашања ван суднице, ближа одредница овог рада, у даљем току овог рада, посветиће се пажња на овај сегмент достојанствености носилаца судске функције.**

Уопште узевши, судија може слободно обављати делатности ван судског мандата, укључујући активности које представљају оличење његових грађанских права или које представљају његова професионална интересовања. Ова слобода ограничена је само у оној мери у којој су такве вансудске активности неспојиве са поверењем у судију или у његову непристрасност и независност. Етички кодекс ВСС-а упућује да судија слободно и својевољно прихвата лична ограничења која му намеће судијска функција. Побројани оквири примене свих принципа Етичког кодекса, те и принципа достојанствености, дати у режиму општег карактера, односно, на један свеобухватан начин, позитивно одређујући, (шта је судија дужан да чини) упућују на поступање судија која су у сагласју са Етичким кодексом ВСС-а. Зато велики број свакодневних догађања и конкретних поступања судија, морају бити посебно вредновани и цењени.

Наиме, као представници судске власти, судије морају да ограниче своје понашање изван суднице, јер су изложени сталном суду јавности. Грађани очекују да судије избегавају сукоб интереса и да одбију да искористе свој положај, у судској власти, за личне користи. Када се судија на такав начин понаша, ван суднице, грађани ће и у таквим околностима, губити веру и поверење у правосудни систем. Да би сачували дигнитет своје функције-професије, судије се морају понашати на начин који најбоље одговара њиховом статусу и морају предузети рационалне мере да осигурају да тако поступају и њихова породица и колеге.

Следствено изнетом, овај рад тежи да операционализује правним стандардима пребогате оквири примене овог принципа. Изнет став, о потреби операционализације, из

разлога што се намеће питање, рецимо: које су то конкретне животне ситуације које долазе под оквир- „удар”, рецимо стандарда: „судија мора да се уздржава од недоличних поступака, као и од поступака који могу нарушити поверење јавности у суд”. Која се све понашања човека-судије могу подвести под недоличним понашањем? У вери да ће током предавања, а у условима интерактивности у приступу или током дискусије, учешћем слушаалаца, овај рад бити проширен допуном изнетих ставова или изношењем нових, у овом раду, необухваћених.

Друштвено цензурисање-вредновање поступања судија „ван суда” може се **посматрати-одредити позитивно**, кроз дозвољеност у поступању **или негативно кроз недозвољено**, односно, кроз систем забрани у поступању.

Наиме, судија се, ван својих редовних дужности-ван суда, **може бавити следећим активностима**:

- јавно говорити, писати, предавати, подучавати и учествовати у другим активностима која се тичу права, правног система и администрације правосуђа, укључујући учествовање у тим активностима преко Удружења судија прекршајних судова, Друштва судија, струковног удружења јавних тужилаца Србије, затим, образовних институција, затим, организација, домаћих или страних, које су својим програмима и средствима усмерена на развој прекршајног система у Републици Србији, као и преко органа и тела Владе Републике Србије, која се овим питањима-материјом баве. **Судија је дужан да чува углед суда и судијске функције кроз писану и изговорену реч,**

- бавити се уметношћу, спортом и другим друштвеним и рекреационим активностима, као и учествовати у грађанским или добротворним активностима. Овде се истиче да судија не би смео да лично учествује у прибављању средства за неку од тих организација или тела, дозволи да се његово име користи-употребљава за добијање тих средстава или да се престиж судског звања користи у ове сврхе.

Напред назначено поимање примене достојанствености судија у обављању судијске функције, и то да судија, као лице изложено сталном суду јавности, слободно и својевољно, прихвата лична ограничења која му намеће судијска функција, следствено упућује **да се судија, у условима вансудских активности, не би требао:**

- бити укључен у било коју делатност укључујући и политичку активност неспојиву са функцијом судије, имати функцију у некој политичкој странци и бити њен члан,

- судија неће промовисати нити учествовати у било којој организацији која подржава било какав облик дискриминације,

- у свакодневним контактима-односима са људима у ужем или ширем окружењу, **судија не сме да користи свој положај** или информације које добија преко свог положаја, а зарад остварења личне користи, нити за корист било ког другог лица. Са изнетим у вези судија се мора уздржати од финансијских и пословних активности које имају тенденцију да се негативно одразе на његову непристрасност, експлоатишу његово судско звање, или га укључују у трансакције са адвокатима или особама које се могу наћи пред судом у којем он ради. У свакодневној комуникацији и успостављању односа са људима, чак и условима необавезних комуникација и шала, судија је дужан да се уздржава од сваког поступка којим се може створити или ствара утисак о постојању корупције у суду.

- током читавог периода мандата судијама је забрањено да обављају другу делатност, јасно, као и правну, осим поступања у својству старатеља или законског заступника, а сагласно закону,

- судија и његова породица неће ни под којим условима прихватати поклоне, услуге, привилегије, или обећања о материјалној помоћи од било које особе која има непосредан или посредан интерес у предмету у којем судија одлучује,

- за време трајања мандата, чак и у року од 2 године након престанка судијске функције, судија је у обавези да Агенцији за борбу против корупције Републике Србије, једном годишње подноси извештај-податке о својим имовинским-финансијским ресурсима и то не само својим већ и чланова уже породице сагласно закону. У реализацији ове законом прописане обавезе, судије су дужне да искажу личну имовину, банковне рачуне, акције, обвезнице, моторна возила и др. На изнет начин, извршењем ове законске обавезе, омогућава се транспарентно вршење функција и јачања поверења јавности у институције државе и носилаца јавних функција.

Из наведеног се види да није само судија и његово поступање, изложено сталном суду јавности, већ и његова породица, у том смислу, има посебно место у друштвеној цензури и оцени достојанствености тог судије. Чланови породице, на известан начин,

такође, слободно и својевољно, прихватају одређена лична ограничења наметнута судијском функцијом члана своје породице. Судија, заједно са члановима своје породице, мора исказивати неку врсту хармоније у односима међу собом, али и у односу и на друге људе у окружењу. Поштовање позитивних прописа, затим, висок степен усвојености етичких норми у владању, као и истанчан осећај за хуманим и правичним, мора бити врлина и чланова породице судије. Породица мора одисати складношћу у емотивном, образовном и културолошком смислу. Спољни одраз (манифестација у друштву) односа унутар породице, а који се заснивају на принципима међусобног поштовања, уважавања различитости, одсуства сваког облика насиља, као и друштвено прихватљив образовно-васпитни однос према деци, без сваке сумње, допринеће општем ставу друштва о достојанствености тог судије.

ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ, КАО ЕТИЧКИ ПРИНЦИП, КРОЗ ИЗВЕСТАН БРОЈ ХИПОТЕТИЧКИХ ПРИКАЗА (дилеме у примени)

Од великог је значаја ефекат који се, поступањем судије, ван радног времена, постигне у јавности, односно у свести посматрача-грађана. Наиме, судије се бирају из реда грађанства, што значи да грађани, који нису у овој професији, чине саставни део-целину фронта друштвене цензуре при оцени друштвене прихватљивости поступања судија (интегрални део овог фронта су и саме судије), те и да као такви, такође, током свог образовања и васпитавања у структуру своје личности усађују правила друштвених-моралних норми, а које прихватају у целости или делимично. На основу усвојеног оквира моралних вредности друштва у процесу социјализације личности, који може бити, итекако, различит, грађани, извесно је, на различите начине могу доживети поступање судија у јавности, ван оквира вршења њихове судијске дужности, а у условима успостављања, моралног суда, у чему учествују, као појединци. На овом месту напомињем евидентност у менталитетским, етно-културолошким и обичајним разликама појединих регија у Републици Србији. Са целине изнетог, те и из разлога специфичности животних ситуација у којима се могу наћи судије, ван свог редовног рада, закључује се да је одраз-ефект поступака судије код сваког појединца-грађанина битна, јер појединачна савест грађана доводи, у збиру, до моралне савести која се, касније, манифестује као друштвена цензура

поступања судија, односно до оцене да ли је какво поступање судије прихватљиво или не за друштвену заједницу.

Као занимљив пример **представља филм режисера Горана Паскаљевића „Варљиво лето '68.“, са глумцем Данилом Батом Стојковићем** који је у том филму, имао улогу Окружног судије једног мањег места у Србији. Филм својим тематским и уметничким домашајем није у директној вези са овом темом, али, садржи делове који могу бити интересантни за тему о којој говоримо. Наиме, велика већина ће се сетити филма, при чему бих желео да скренем пажњу, а што је у вези ове теме, на начин држања Окружног судије у свакој прилици, начину како је утицао на организацију живота чланова породице, начина изласка на плажу, постављања асура и распореда чланова породице при сунчању, односа мушкараца и жена, комуникације са мештанима. Такође, као пример понашања судије наводи се његово понашање поводом слушања извештаја, путем радио апарата, а поводом демонстрација у Београду и његових закључака о могућим промена у друштву и држави, а које би се могле одразити и на његов судијски статус, односно на исти имало утицаја.

Међутим, без намере да на било који начин и у било ком смислу изводим закључке, намећем ограничења, дајем оквире или готове ставове о теми о којој говоримо, а такође, истовремено, не желећи да ствари поједностављујем до банализације, изнео бих известан, мањи, број примера из живота, могућих (хипотетички) дилема, а све са циљем да дам допринос у конкретизацији, у претежној мери, на општи начин прописане принципе Етичког кодекса ВСС-а, са посебним освртом на поступање судије ван рада, односно ван суднице. Ако је повреда принципа Етичког кодекса, у већој мери, дисциплински прекршај, намеће се питање која су то понашања, по врсти, односно, структури, те и који је то обим њихове манифестације, који би чинили основ дисциплинске одговорности? На ова питања Етички кодекс не даје одговоре.

Примера ради, узмимо хипотетички, али свакодневном животу врло блиско:

1. судија или судијница има изузетно квалитетан и пријатан глас, те још из младости воли да у друштву својих пријатеља и познаника запева, како на своје, тако и на задовољство слушалаца-својих пријатеља. Шта ако, у случају да на свадби свог блиског рођака, кума, пријатеља, самоиницијативно или на инсистирање присутних гостију „узме микрофон у руке“ и запева (јасно, без икаквих надокнада-то не чини у виду заната)?

Претпостављам да сте и Ви става, да би у овој ситуацији извештај са одушевљењем слушао извођење музичке нумере, односно певање судије-судијнице, док би исто тако било људи-гостију који би прокоментарисали: „све, све, лепо пева,... но ипак он/она је судија, не би требао да пева пред оволиким светом”. Да ли се у таквој ситуацији судија понаша недостојанствено, и да ли се овакви поступци могу окарактерисати као недостојанствени и да као такви нарушавају поверење јавности у суд? Овом питању, као специфичну околност, можемо додати и могућу ситуацију да судија потиче из крајева Србије познатих по песми и играма или припада народу или националној мањини који/које су препознатљиве, поред осталог, и по богатим музичким традиционализмом, те и склоности ка музицирању и певању. **Затим, рецимо, ако је судија** током младости, у време студирања, свирао који инструмент, те је имао свој бенд-музичку групу и да је са њима имао и јавне наступе, да ли се у времену када је изабран за судију прекршајног суда, може са истим или другим члановима бенда, бавити музиком, те и имати јавни наступ-концерт? И да ли је критеријум, за оцену, могућег, недостојанственог у понашању, у овој ситуацији, степен медијске препознатљивости групе у јавности, као и места наступа, тј. да ли се ради о хали Пионир, Арена или дискотеци, односно, омањем кафеу? Да ли, уопште, овакво понашање садржи елементе понашања које би се окарактерисало као недостојанствено, а што би за последицу имало нарушавање поверења јавности у суд ?

2. **Када се судија, као учесник у саобраћају,** не придржава одредби Закона о безбедности саобраћаја, односно, када врши прекршаје у саобраћају, који су откривени и процесуирани, јасно је да се може извести закључак да се таквим понашањем урушава углед и ауторитет судије, његовог позива и уопште ауторитет судске власти и да је такво поступање недостојанствено. Но, намеће се питање, да ли сваки прекршај, регулисан Законом о безбедности саобраћаја, који изврши судија има за последицу извођење закључка да је такво поступање недостојанствено и да на такав начин нарушава поверење јавности у суд? Затим, шта ако прекршај није процесуиран, односно, рецимо, ако судија током вожње не користи сигурносни појас, при чему полицијских службеника нема у контроли и не буде процесуиран, те само грађани такво понашање уоче? Такође, ако судија под дејством алкохола учествује у саобраћају, а да истовремено није процесуиран, а то грађани уоче? Прво, у овим и сличним ситуацијама, грађани морају да знају да се ради о судији прекршајног суда, а не о непознатом возачу који не поштује правила саобраћаја, а све да би ефекат поступања био у корелацији са повредом начела достојанствености

Етичког кодекса. Затим, друго, као последица се, у наведеним околностима, јавља то да грађани стичу утисак да се судија понаша као лице које је „изнад закона”, при чему сам сигуран да се таквим понашањем урушава ауторитет, не само тог судије и прекршајних судова, већ и целог правосудног система. Изнето је само однос друштва према судији и његовом поступању. Но, значајно место заузима и однос самог судије према свом поступку, постојање гриже савести и улагање личних напора у смислу непонављања таквог поступања, независно да ли је или не свестан да је од стране грађана уочен у таквом поступању. Са изнетим у вези, имао сам прилику да сазнам-чујем ставове појединих судија којим упућују на међусобну повезаност, односно, узрочно-последичну условљеност врсте, природе и градативности прекршаја, са једне стране и повреде овог принципа Етичког кодекса, са друге стране. Ови ставови, поред осталих, промовишу питања у смислу да ли исту тежину има прекорачење брзине кретања (и које величине је то прекорачење) или вожња под дејством алкохола или скривљена саобраћајна незгода, а у светлу недостојности у поступању судије? Сложићемо се да, било које поступање, а које није у складу са позитивним прописима, ма који они да су, јесте основа за извођење, оправданог, закључка о постојању недоличног поступања судије. Става сам да понашање судије мора бити у складу са позитивним прописима независно да ли ће за неки прекршај бити откривен и процесуиран или не. У изнетом смислу, беспотребно је наводити, могуће, повреде одредби Закона о јавном реду и миру, као и вршење кривичних дела. **Незамисливо је и са достојанством судијске функције, неспојиво ремећење јавног реда и мира на јавном месту, виком, свађом, претњама, вређањем, а посебно вршењем насиља. На јавном месту судија мора промовисати принципе толерантног понашања, уз уважавање опште прихваћених система вредности. Својим ставовима, судија, мора настојати да фаворизује хуманистичке вредности зановане на принципима правде и правичности.**

Међутим, у условима ерозије моралних скрупула, условљено многим друштвеним процесима, те и сходно све већем приближавању природног и друштвеног достојанства, није искључена могућност појединачне, те, даље и друштвене толерантности у преступима грађана уопште, те и судија, код извесних, чак и не само минорних друштвених појава, које су у друштву дефинисане као неприхватљиво и забрањено понашање.

3. **Једна од алинеа примене достојанствености** садржана у Етичком кодексу ВСС-а, јесте и она која упућује да је судија дужан да се одева прикладно на начин којим се чува углед суда и лично достојанство. Када је о судници реч, ствари су јасне. Судским пословником, прописане су тоге, но, у очигледном одсуству, примењивања Пословника, у том делу, судије се облаче, како ко зна, уме и може. Финансијски аспект примене овог дела Етичког кодекса је од значаја, а да се то питању не посвећује већа пажња. Намеће се питање границе прикладности у одевању, односно, који је то оквир форме и естетике при личном модно-креторском избору, обзиром да је овом, општом формулацијом, наметнута прикладност која, истовремено, није прописана у смислу конкретних обавеза у облачењу, бар оквирно-стандардно датих мерила. Наиме, **примера ради**, да ли судија у животном окружењу, где је познат као такав, односно, по својој професији, може, ван рада, рецимо, у лето, у било које доба дана или вечери, прошетати сам или у друштву, улицом свог места, а да притом на себи носи кратке панталоне (шорц) или бермуде са лакшом обућом попут папуча или јапанки? Може ли у таквим околности ићи бос? Код колегиница ситуација је специфичнија, ценећи разноврсност у њиховом одевању, те и природну, људску, потребу очувања дамског шарма и лепоте. Познавање моде, свест о савременим трендовима у облачењу, склоност и смисао уклапања гардероберних елеменета, боја и др., те и подвођење свега тога, под стандард „прикладно одевање” је у тој мери индивидуално да се код сваког појединачног случаја мора ценити да ли има или не повреди овог принципа Етичког кодекса ВСС-а.

4. **У претежном броју земаља високотехнолошке развијености**, непознавање рада на рачунару дефинише се као функционална неписменост. Уверен сам да такав приступ очекује и грађане Србије за коју годину или деценију. Независно од тога, намеће се питање да ли судије, поред стручних знања у примени права, требају познавати и рад на рачунару који укључује *Microsoft office* пакет, односно, *Microsoft Word*-рад на изради текста, затим, *Microsoft Excel*-рад у табеларном програму, као и могући рад у програму *Microsoft Power Point*. Даље, у комуникацији како између колегиница и колега у земљи, тако и са колегама у иностранству, чини ми се да је незамисливо да судије, савременог правосуђа Републике Србије, немају своју електронску пошту, односно своју *e-mail* адресу. Предности овог начина комуникације са могућношћу преноса писаног текста, табела, те и фотографија, је свакако, евидентна. Живимо у 21. веку и ако нећемо сада, када ћемо користити предности информационих технологија, односно, рачунаре и интернет. Лични

став аутора је да је одсуство напред наведеног, у вези рада на рачунару и поседовање електронске адресе-поште, недостатак на коме би се могао темељити суд о недостојности судија. Међутим, овладавање наведеним цивилизацијским тековинама, без сваке сумње, би имало за последицу повећање угледа, односно, кредибилитета судија прекршајних судова и створило, у друштву код грађана, утисак о свестраности, општој писмености-образовању судија, што би се даље, сигурно одразило и на општу слику о достојанствености судија.

5. **Као што је раније наведено, да је евидентна разлика у животном добу** судија, а на бази технолошког напретка цивилизације, намеће питање: какав је став по питању односа достојанствености судија, са једне стране и коришћења друштвених мрежа на интернету, попут фејсбука или твитера, са друге стране? Известан број судија сматра да је недопустиво да судије имају своје профиле на овим друштвеним мрежама, док други сматрају да поседовање профила није од значаја по достојанственост судија под условом да се на тим профилима судија понаша, а у делу објављивања текстова, личних фотографија и сл., сагласно принципима достојанствености. Судије би морале на принципима умерености користити ове профиле, а која свакако искључује објављивање фотографија судије и чланова његове породице са плажа, летовања, зимовања, личних славља и др. Присталице, овог гледишта, сматрају да су профили на овим друштвеним мрежама, вид медијске комуникације, те, стога би, објављивање правних ставова, проблема, уз могуће формирање група у оквиру правне струке-прекршајне материје, затим, повезивања са групама као што су групе вештака саобраћајне струке, медицинске струке и других група, утицало на позитивну медијску презентацију прекршајног судства. Предстојећа медијска кампања прекршајног судства у упознавању, како стручне, тако и најшире јавности о оквирима функционисања прекршајних судова, као нове врсте судова правосудног система Републике Србије, томе иде у прилог.

У вези са коришћењем интернета, судија федералног суда Сједињених Америчких Држава, Д. Брукс Смит, у свом говору о основним принципима судске етике, са посебним освртом на Етички кодекс за судије Сједињених Америчких Држава, (Београд и Ниш 22.-24.05.2012. године, страна 18 и 19), износи један интересантан случај понашања судије Америчког правосуђа, ван посла, а посредством интернета. Из разлога аутентичности овог

примера, из домена достојанствености судија Сједињених Држава, исти бих унео у рад у целини:

„Као што је Александар Хамилтон написао у Федералним списима: „нема слободе ако судска власт није одвојена од законодавне и извршне“. Ако се оне помешају, писао је Хамилтон, ”било би превише простора да судије консултују оне који их подржавају уместо Устава и Закона”.“ (Александар Хамилтон, *Federalist* бр. 78.).

Оно што се може научити из овог примера је да ми као судије не можемо да претпостављамо да је нека активност дозвољена, само зато што нема везе са законом. Другим речима, морамо да процењујемо да ли учешће у некој активности може да оштети нашу репутацију непристрасних и независних судија.

Један од примера који показује судију који није обратио пажњу на то ко, шта, где, зашто и како приликом обављања својих активности ван суда, десио се пре неколико година. Понашање овог судије је осрамотило цело правосуђе. Шта је он урадио? Држао је свој материјал са експлицитним сексуалним садржајем на интернет страници која је била доступна широј јавности. Медији су сазнали за тај податак и објавили га. Судија је признао да је један део материјала био његов, али је тврдио да није имао сазнања да је материјал био доступан јавности.

Судија је одмах затим блокирао приступ тој интернет страници. Он се није понашао противно законима, али су многи сматрали да је такво понашање неприхватљиво за представника судске власти. И да ствар буде гора, судија је судио у кривичном поступку у коме је једна особа била оптужена за кривично дело поседовања незаконито дистрибуираног видео материјала о сексуалним фетишима. Адвокат одбране је тражио изузеће судије из поступка. Судија је одобрио захтев и још је тражио од правосудног савета да отвори дисциплински поступак против њега. Судија је, исто тако, предузео кораке да спречи да се ишта слично понови. Током истраге која је уследила судија је објаснио и признао своју грешку. Правосудни Савет, који је испитивао његово понашање, није предузимао друге мере против судије, у светлу његовог напора да поправи увредљиву ситуацију. Међутим, он је ипак био непромишљен. Још важније, овај пример показује да понашање ван суда може једнако да штети угледу судије и поверењу које грађани имају у њега као и неприлично понашање на дужности.

Принципи правосудне етике које регулишу понашање судија у суду и ван њега, које сам помињао, важе за све судије федералних судова. Етички кодекс примењује се на све судије именоване у складу са чланом 3. Устава. Такође се примењује на судије Федералних стечајних судија и судије прекршајних судова, иако њихово постављење не регулише Устав. Етички кодекс у Пенсилванији примењује се на све носиоце правосудних функција почев од прекршајног па све до Врховног суда”.

ПОСВЕЋЕНОСТ

Тачком 5. Етичког кодекса Високог савета судства, дефинисани су принципи и правила понашања судија у светлу њихове посвећености обављању судијске функције.

Наиме, Етичким кодексом упућује се да је судија дужан да уложи свој труд и знање у остварење најбољих резултата. Истовремено етичким кодексом се упућује да је судија дужан да у складу са својим могућностима и интересовањима, поред обављања судијске функције, обавља и друге послове које су од важности за подизање улога судије и унапређење рада суда. У вези односа ових двеју активности-дужности, Етичким кодексом Високог савета судства се упућује да вансудске активности судије не смеју ометати његово редовно и уредно обављање судијске функције. **У примени назначеног етичког принципа,** судија може обављати активности које нису повезане са обављањем судијске функције, попут писања, предавања и учешћа у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства, затим судије могу бити у чланству Владиних радних тела, као и учешћем у научном и литералном раду. Обављање ових, вансудских активности, је везано за време ван редовног рада-радног времена. Но, какав је став о овим активностима које „зађу” и у време рада, односно, по својој природи и домашају проводе се током радног времена. Изнето из разлога што поступак инкорпорације прекршајног судства у правосудни систем Републике Србије, подразумева изузето велики број активности, које имају карактер вансудских активности, а усмерене су на осмишљавање, организацију и реализацију едукације судија прекршајних судова у условима нових материјалних и процесних прописа, условљених, поред осталог и успостављањем стварне надлежности прекршајних судова у области царинског, финансијског и девизног пословања. Јасно је да изван број, са изнетим у вези, ангажованих судија, нужно, поред времена након рада, мора посвети, извесно време и за време рада, на реализацији циљева за опште добро, у

смислу одсуства са редовног рада ради активног учешћа у реализацији саветовања, семинара и другог.

Етички кодекс упућује да судија може примити накнаду за вансудске активности, под условом да таква накнада не оставља утисак вршења утицаја на судију у обављању судијске функције. Наиме, висина накнаде не сме прећи износ које би друго лице, које није судија, примило за исте или сличне активности.

СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА

Слобода удруживања, као етички принцип, а са циљем заштите својих интереса и очувања своје самосталности и независности, упућује да судије имају право да се удружују. Наиме, судија може бити члан, те и учествовати раду струковног удружења или других организација, које ће ради заштите и подизања угледа судијске професије, заступати њихове интересе и штитити независност и положај судијске функције.

ОДАНOST ПРИНЦИПИМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА

Судија је дужан да се у свакој прилици придржава етичког кодекса, при чему корпус тих принципа, садржаних у кодексу, **морају бити начин живота судије.**

У погледу примене овог принципа, Етички кодекс ВСС-а упућује да је судија дужан да у свакој прилици **оставља утисак беспрекорног понашања.** Даље, судија ће поред личног поступања, у складу са принципима Етичког кодекса Високог савета судства, **подстицати друге судије да их поштују.** Штавише, судија има право, али и дужност да укаже надлежним органима на понашање судије које је у супротности са овим кодексом. Кршење одредби Етичког кодекса у **већој мери представља дисциплински прекршај.**

Сходно одредници да корпус принципа, садржаних у кодексу, **морају бити начин живота судије,** навео бих да се човеков начин живота може дефинисати, односно, може ценити-вредновати као спољна-уочљива манифестација скупа усвојених принципа и мерила које је током социјализације своје личности, усвојио и који су срасли са њим, односно, постали неодвојиви део његове личности. Добро знамо улогу и утицај породице, школе и друштвених-неформалних група, уопште, у процесу социјализације личности. Када

о свему овоме говоримо-пишемо, а за разлику од правних поредака који се базирају на принципима и правилима англо-саксонског права, које, поред осталог, карактерише и традиционалност, у нашим условима постоји више специфичности. Наиме, у светлу година (старости судија), разлике су приметне и то не само у прекршајним, већ и у другим судовима правосудног система Републике Србије. Известан, односно већи број судија, током своје социјализације, је био под различитим друштвеним, те и политичко-економским утицајима, и то у распону од социјалистичко-самоуправних постулата владања, па све до либерално капиталистичких оквира друштвеног вредновања људског битисања и међусобних односа. На изнето треба додати и утицај раслојавања друштва на богато и сиромашно, са тенденцијом „нестајања” средњег слоја, који је стуб сваке савремене, организоване, друштвене заједнице. Спецификум наших услова је, без сваке сумње и својеврсно разобличавање породице у светлу њене традиционалне улоге у социјализацији личности.

Борба за материјалним опстанком породице, у дужем временском периоду уназад, доприноси међусобном удаљавању чланова исте, а што се одражава на процес васпитавања и пренос друштвено прихватљивих вредности-моралних норми и што за последицу, даље, може имати озбиљан утицај на структуру личности човека. Ово стога, што породицу у таквим околностима, а у етичком контексту, те и под утицајем неререформисаног образовног система, потискују неформалне друштвене групе. Оне друштвене групе, са негативном конотацијом, могу имати итекако значајну улогу и утицај у изградњи личности или њеној „деформацији”, а које се огледа у напуштању одређених, раније, усвојених правила понашања. Посебно поглавље су лична, породична и уопште друштвена стања настала услед ратних дешавања на простору бивше Југославије. Такође, различитост обичаја појединих крајева, делова Републике Србије, утиче на поимање и приступ извесним етичким аршинима у поступању и односима у друштву. Ово је само пар сегмената за који су од стратешке важности, а који заједно са другим друштвеним утицајима, одражавају један пакет стања на којем се заснива струковни, етички, па и емотивни изражај у понашању људи у друштву из којег се, а у прописаном поступку, бирају лица за обављање судијске дужности. И на крају, објективно постојећа неизвесност судија, који су изабрани на три године, а у односу на поновни избор-реизбор, може имати негативни утицај на остварење неких од принципа етичког кодекса. Закључујемо да је

најугроженији, и то као основни принцип, независност судија, а што се може манифестовати у слабљењу „отпорности“ на утицаје других грана власти.

Сходно целини до сада изнетог, а обзиром да је објекат моралне оцене-друштвене цензуре, увек и једино само човек-судија и његово поступање и хтење, намеће се питање односа и улоге друштвене заједнице у афирмацији амбијента у коме свој дигнитет, дефинишу, усвајају и одржавају носиоци судске власти-дужности. Као нужна, намећу се питања: да ли и какав утицај на прихватање и доследну примену свих принципа Етичког кодекса има положај прекршајног судства у правосудном систему Републике Србије? Да ли се у тој мери може шта променити на боље? У којој мери на успостављање доследне примене ових принципа има медијска страна у свакодневници прекршајног судства? Како на медије у том контексту утичу активности и однос судија прекршајних судова? Како на исто утиче организованост судија прекршајних судова и њихова решеност да се супроставе тенденцијама потискивања прекршајног судства у страну, на маргине правосудног система Србије, а на који начин се може утицати на дигнитет судија прекршајних судова, као личног односа на систем усвојених вредности, са спољне стране, ауторитативност и значај прекршајног судства у друштвеним односима? Какву улогу у свему изнетом, а у делу афирмације прекршајних судова, имају носиоци одговорних функција у судовима, посматрано кроз начин организације рада суда, комуникације са јавношћу, успостављању равноправних услова рада, развијању друштвено прихватљивих међуљудских односа?

Друштвена средина, у најширем смислу схваћена (не посматрана само кроз систем трију грана власти) заједно са прекршајним судовима, односно, судијама као носиоцима судске функције-власти, нужно мора утицати на успостављање таквих услова и околности које ће, објективно, допринети афирмацији пута свеобухватног настојања носилаца функција, у систему прекршајног судства, на потпуној инкорпорацији у правосудни систем Републике Србије, што подразумева и доследну примену свих принципа Етичког кодекса ВСС-а.

ЛИТЕРАТУРА:

- Закон о судијама,
- Етички кодекс ВСС РС,
- Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија ВСС-а,
- Говор судије Д. Брукс Смита о основним принципима судске етике (Београд-Ниш, 22-24.06.2012. године) и
- Општа енциклопедија у издању НИГП „Бигз”, Београд 1986.

УПРАВЉАЊЕ СУДНИЦОМ - ПОСТУПКОМ

Аутор: Радован Бјелобаба, судија Прекршајног суда у Београду

У претходним радовима говорило се о принципима етичког кодекса и правилима понашања судија као и о дисциплинској одговорности судија.

Задатак овог рада је да представи како се наведени принципи и правила користе **судији** у судници приликом вођења и управљања судским поступком.

На самом почетку рад ће се осврнути на разлике које постоје у два правна система и то: **континенталног - европског правног система** који садржи битне разлике од **англосаксонског правног система** у односу на положај **судије у судници**.

У континенталном - европском правном систему одмах се уочава различит положај **судије** у управљању судницом у **инквизиционом поступку** у односу на **акузаторски поступак**.

У **инквизиционом поступку** суд врши функцију кривичног гоњења и функцију вођења кривичног поступка, а нарочито суђење. У овом поступку право и дужност је суда, а не странака у поступку, да руководи расправљањем пред судом, па сагласно томе судија има пуну доказну иницијативу и одлучује који ће се докази извести и при томе није везан доказима странака. Судија испитује странке, сведоке, вештаке о чињеницама важним за одлучивање, а странке могу само постављати питања о тим чињеницама и то уз сагласност судије. Услед тога овај поступак нема карактер спора равноправних страна пред судом који спор решава, него има карактер самоиницијативног поступања државног органа у циљу проналажења и кажњавања учиниоца противправног дела.

У **акузаторском поступку** функција судије састоји се у руковођењу расправом и доношењу пресуде. Руковођење расправом је општег карактера и не обухвата испитивање сведока и вештака које на расправи испитују стране у поступку. Став суда према доказивању је у начелу пасиван: доказивање је ствар странака, а не суда. У акузаторском поступку судска расправа је јавна, а суд доноси пресуду само на основу доказа изведених непосредно на расправи, начело непосредне судске оцене доказа.

У правном систему ове државе, до недавних измена о којима се сада не излаже, преовладава поступак са многим елементима акузаторског кривичног поступка, али и са

неким елементима узетим из инквизиционог кривичног поступка, па се то може назвати **мешовити, акузаторско-инквизициони поступак**.

Дакле, чисти акузаторски кривични поступак није усвојен у нашем процесном праву. Он није спроведен у припремном поступку углавном ради што ефикаснијег вођења тог стадијума поступка. У већој мери, мада не потпуно, ово начело спроводи се на главном претресу. У том стадијуму поступка стране имају више иницијативе и све процесне радње се спровode у њиховом присусутву. Међутим, суд активно учествује у извођењу доказа и има самосталну доказну иницијативу.

Ограничење акузаторског поступка, по неким мишљењима, представља враћање на ранији инквизициони поступак. То, међутим није тачно, јер та нова ограничења у вези са другим институтима процесног права могу представљати, а по правилу и представљају самосталне системе процесних норми, чија се вредност не може упоређивати са ранијим инквизиционим поступком.

Врло интересантан је положај судије у **англосаксонском праву**. Савремено право англосаксонских земаља разликује се од осталих, а посебно европских права, низом особених црта и то посебном улогом обичајног и судског права тј. *common law*.

Ова особеност настала је, с једне стране, услед другачијег историјског развоја тог права, које је далеко од римске традиције, много мање од европских права било под утицајем тог права и, с друге стране, услед знатно другачијих друштвених услова у којима се оно развило. Разлика у историји и друштвеним условима доводи и до значајних разлика између појединих англосаксонских права. Тако да постоје знатне разлике између енглеског, шкотског, ирског, канадског, аустралијског, новозеландског и права у Сједињеним Америчким Државама.

У **англосаксонском праву** врло је интересантна улога пороте и односа **судије** са поротом. Поротни систем суђења је једна од главних одлика англосаксонског правног система.

Порота представља облик учествовања лаика у суђењу који се остварује кроз формирање посебног тела - поротника - обичних грађана, насумично изабраних. Порота обично одлучује о фактичним питањима одређеног случаја, попут кривице окривљеног.

Стране у поступку пред поротом изводе своје доказе вршећи презентовање материјалних доказа, испитивање, поновно испитивање сведока, вештака, експерата и других лица.

Главна улога **судије** у овом делу поступка је да одлучи о правоваљаности доказа и да спречи да докази који се из одређених разлога не могу употребљавати у поступку не утичу на пороту.

По завршетку изношења доказа, **судија** ће сумирати пороти дотадашњи ток суђења и све што је представљено, а релевантно је за одлуку поротника. Судија може у овом сумирању доказа унети и извесну дозу субјективности, али добро „маскирану“ и што је могуће индиректнију. Судија потом упућује пороту у релевантна правна питања, било усменим или писменим путем.

Порота затим доноси одлуку о чињеницама да ли је окривљени крив, што је изражено кроз питање **судије**: „**да ли је крив или није крив?**“ Тада порота одлучује у засебним просторијама и изолована од спољног света и утицаја. Уколико поротници имају неко питање, везано за чињенице или право, питање мора бити постављено јавно - у судници, тако да суд поново заседа. Тада **судија** поновно има улогу да појашњава правна и чињенична питања, па се порота поново повлачи и одлучује. Порота мора да настоји да своју одлуку донесе - једногласно, док је у енглеском правном систему довољна већина од 10 поротника од укупно 12 поротника. **Судија** нема могућност да промени одлуку пороте, чак иако је она очигледно у супротности са изведеним доказима.

О даљњим питањима у случају да је окривљени оглашен кривим одлучује **судија**. Порота може препоручити одређен став у одређивању казне, блажи или строжији, али то нема никакво обавезујуће правно дејство на **судију**. У изрицању казне порота нема утицаја, а само изрицање казне од стране **судије** може се десити одмах по изрицању пресуде или касније.

Постоји три врсте порота: велика, мала, и порота која само оглашава да је неко крив.

Интересанто је да поред набројаних земаља са англосаксонском традицијом, поротни систем суђења уводи Руска Федерација која је тај систем имала до октобарске револуције.

На крају овог приказа желео би истаћи да је моћ пороте дуго времена била већа од **судијске**. У другој половини 19. века почиње борба за ограничавање права пороте, за коју британски и канадски правници сматрају да су неоправдано велика. На пример, у две америчке државе порота има право да разматра и сва правна питања, а у тринаест може учествовати у одређивању дужине казне за тешка кривична дела. Поред тога у појединим америчким државама где још увек постоји смртна казна, порота има велику улогу у њеном изрицању.

Правни систем Републике Србије припада континенталном - европском правном систему.

Судски поступак води и питања поставља **судија**. То значи да судија води рачуна о поштовању суда, реда и процедуре у суду. То подразумева да нико у судници не сме никога да вређа, упада у реч, прекида у излагању и прави било какав неред. У случају да се то догоди, присутни у судници може се одмах обратити судији за помоћ. Судија такође одлучује који докази ће се извести и која питања ће се поставити. Судија одлучује о одлагању поступка или у току суђења о евентуалној паузи.

Пре читања акта којим се лице окривљује, **судија** проверава која лица су присутна у судници, која лица се нису одазвала на позив суда и зашто, нпр. да ли је позив уредно достављен, и да ли има услова за почетак суђења.

Након читања акта којим се лице окривљује, **судија** испитује окривљеног, а затим се обраћа тужилачкој страни, која може да предлаже доказе и поставља питања окривљеном, оштећеном, пуномоћнику, сведоцима и вештацима.

После испитивања окривљеног, саслушава се оштећени, по истом редоследу - тако да му први поставља питања **судија**, затим тужилачка страна, пуномоћник оштећеног и бранилац окривљеног. Судија може да дозволи и да окривљени поставља питања оштећеном, али индиректно и то преко поступајућег судије.

Судија има могућност да наложи суочење окривљеног и оштећеног, па судија истима појашњава на који начин и по којој процедури ће се суочење обавити. Судија одлучује да ли ће се суочити окривљени са окривљеним, окривљени са сведоком, међусобно сведоци и оштећени.

У току извођења доказа исти се изводе на предлог страна у поступку , оштећеног, а суд нема занемариву улогу.

После изведених доказа **судија** омогућава давање завршне речи тужилачкој страни, пуномоћнику оштећеног, браниоцу окривљеног, па окривљеном.

Након тога **судија** одређује паузу, да би донео пресуду, а после паузе за одлучивање, сва лица улазе у судницу и у стојећем ставу слушају изрицање пресуде.

Судија у судници има пресудну улогу да од отварања заседања, па до завршетка главног претреса по службеној дужности или на иницијативу странака у поступку искључи јавност за цео претрес или један његов део, ако је то потребно ради чувања тајне, чувања јавног реда, заштите морала, заштите интегритета малолетног лица или заштите других интереса друштвене заједнице.

Кад се суди малолетном лицу, јавност је увек искључена. У сваком конкретном случају **судија** ће одредити која лица обавезно присуствују у судници кад је јавност искључена, а која лица по различитом основу и процени судије могу присуствовати таквом суђењу.

У **судници** постоје правила понашања за све коју у њу улазе и све је то под будним оком **судије** који у судници мора одавати утисак **ауторитета**, који ће се у току суђења осетити кроз **стручност и одговорност** коју судија показује у сваком тренутку приликом вођења поступка, што му омогућава да одржава ред и пристојност од стране свих учесника у поступку.

Судија у судници мора да води бригу о свим странама у судском поступку и да се у сваком тренутку осећа и да се не доводи у сумњу да је судија добро упознат са предметом суђења, да ако је судски предмет предходно већ изложен суду јавности да **независност** суда брани од политичких притисака, интервенција са различитих страна, притисака од било кога или евентуалних претњи.

Судија својим **достојанственим и ауторитивним** понашањем и прикладним одевањем у судници намеће да се сви учесници у поступку понашају пристојно, обзирно и са поштовањем у међусобном опхођењу.

У току судског поступка у судници **судија** у сваком тренутку мора исказивати своју недвосмислену **непристрасност**. Странкама у поступку судија нити у једном моменту не сме дати аргументе да није обезбеђено правично суђење, да судија није поштовао процесна правила која су гарантована Уставом, законом или међународним актима.

Судија у судници не сме себе доводити у ситуацију да показује наклоност односно ненаклоност према окривљеном због личних предрасуда заснованих на расној разлици, боји коже, националној припадности, верским убеђењима, својој политичкој оријентацији, полној припадности или другим личним својствима странке у поступку.

Судија у сваком тренутку пре почетка суђења када је добио одређени предмет у рад и у току самог суђења не сме себе доводити у ситуацију да се сумња у његову **непристрасност**, јер је у неком судском случају са неким у породичним или пријатељским, кумовским или пословним односима, било судија или неко његов из блиског породичног окружења. Нарочито је таква ситуација посебно спорна и видљива у мањим срединама где постоји високи степен међусобних познанстава и односа.

У току судског поступка, након изласка из **суднице** када је у питању случај за који је заинтересовано широка јавност **судија** мора да се уздржи од давања изјава поводом судског случаја који води, да се не сусреће са представницима јавног информисања и присуствује конференцијама за штампу.

У **судници** са судијине десне стране седи представник оптужбе са пуномоћником оштећене стране.

У **судници** са судијине леве стране седи бранилац окривљеног.

Окривљени седи у првом реду насупрот судије.

Остали учесници у поступку: оштећени, сведоци, вештаци приступају у судници како то одређују и намећу процесна правила и судија, па дају своје исказе и седе у судници на за то предвиђеном месту.

Слика 1

1. место предвиђено за окривљеног-оптуженог,
2. место за судију - председника већа,
3. место за записничара,
4. место предвиђено за тужилачку страну и пуномоћника оштећене стране,
5. место предвиђено за браниоца,
6. место предвиђено за сведоке,
7. место предвиђено за лица који желе да прате суђење ако није искључена јавност.

Судија посебно води рачуна да **оштећени** не буде угрожен у току давања исказа, па судија посебно води бригу да оштећени који даје свој исказ у стојећем ставу не буде ометан од стране окривљеног, па ако окривљени гестовима, мимиком, вербално или на други начин застрашује или омета оштећеног судија у судници мора одмах да реагује и спречи такво понашање.

У **судници** сведоци седе иза окривљеног, а наспрам судије. **Сведоци** су дужни да се одазову по позиву суда, да говоре истину на шта их судија упозорава, под одрђеним законским условима сведок не мора да даје исказ, нити да одговара на поједина питања, судија их саслушава појединачно. Окривљени присуствује саслушању сведока, али сведок не присуствује испитивању окривљеног, док сведок не буде саслушан.

Судија у судници посебно води бригу о начину испитивања сведока, па ће забранити питање или неће дозволити одговор ако је питање већ постављено, ако је недопуштено, провокативно, увредљиво или омаловажава сведока, не дозвољава сугестивна питања или питања која се не односе на предмет.

Судија у судници посебно води бригу ако се као сведок испитује **малолетно лице** или као сведок или као оштећени. Тада би за судију било корисно да затражи помоћ психолога, педагога или другог стручног лица, а ако је малолетно лице у том својству позвано на претрес, судија ће га удаљити из суднице чим његово присуство више није потребно.

О овој теми, надахнут излагањима у месецу мају 2012. године судије Врховног касационог суда Србије Снежане Живковић и судије Федералног суда Сједињених Америчких Држава Д. Брукс Смита, желео бих изнети мој први сусрет са сада писаним, а тада неписаним етичким кодексом поступајућег судије у једном случају.

Случај се одиграо у мањем граду бивше нам државе пре више од 30 година. Ја сам тада био студент четврте године правног факултета и по одобрењу председника тог суда присуствовао сам суђењима ради писања семинарског рада.

Суђење је било рутинско, судило се повратнику који се теретио за више крађа у том крају, а који је иначе био познат по чињењу ове врсте кривичних дела.

Случај је водио искусни дугогодишњи судија, који је уживао велики углед у том округу, био је из судијске породице, деда му је био судија у Краљевини Југославији, а отац судија након 2. светског рата у тада СФРЈ.

Био је познат као изузетно строг судија који је изрицао високе казне, али по мишљењу јавног мњења - правичан.

Са двојицом колега-студената дошао смо раније пре заказаног суђења и заузели предвиђена места. Судница није била велика, амбијент је уливао присутнима страхопоштовање, судијско место је било подигнуто.

За нама је ушла записничарка и одмах заузела своје место. За њом је ушао судија који је својом појавом уливао респект. Био је у добро кројеном тамном оделу са краватом.

Са собом, под мишком донео је спис предмета и пажљиво га спустио на судијски сто. Ми студенти махинално смо устали, а он је лагано руком махнуо да седнемо.

Обратио нам се са поштовањем наглашавајући речи „колеге“ и истичући да ово није тежак случај и кратко нас упознао са предметом.

Сео је, а записничарка је преузела свој део посла. Суђење је почело у тачно заказано време.

Ушли су позвани, окривљени са адвокатом, неколико сведока, на крају тужилац. Публике није било, нити судске страже. У судници је било око десет лица, сви мушкарци, осим записничарке.

Судија је отворио главни претрес. У судници је владала тишина, све је одисало ауторитетом, као и увек, кад је судио овај судија. Тужилац је, по тада мојој процени, прилично острашћено читао оптужницу тешко оптужујући окривљеног за више откривених крађа при чему је окривљени нервозно одмахивао главом. У једном тренутку кад је тужилац прецизирао још једну крађу, окривљени је узневерено скочио са столице, испод широког капута из појаса извукао је велики нож, који је личио на бодаж, нервозно узвикујући: „Нисам то украо, нисам, то је лаж“, на крају урлајући и пуштајући неартикулисане гласове. Са уздигнутим бодажом кренуо је према тужиоцу који га је скамењено гледао, у дрхтавим рукама и даље држећи оптужницу. Сви смо седели на својим местима као укупани, адвокат је био затечен са отвореним устима у неверици гледајући свог клијента.

У том тренутку нико није гледао према судији, све очи биле су усмерене на окривљеног и сви смо очекивали најгоре, али нико није реаговао на било који начин.

Одједном судницом се проломио глас судије узвикнувши: „Окривљени вратите се на своје место и тај предмет ставите на мој сто!!!“

Сви смо у неверици погледали према судији који је стајао, чији глас није трпео поговор, који је изгледао надмоћно и одлучно.

Окривљени је са отвореним очима гледао у судију, тренуци су били као сати, најпре је спустио руку у којој је био бодаж, погнуте главе је пришао судијском столу и бодаж лагано спустио. Вратио се и сео на оптуженичку клупу.

Судија је сео и наставио да диктира, смиреним тоном појашњавајући записничарки да почне са новим редом.

Ми судије, као делиоци правде, без обзира у којој врсти суда деловали у сусретима са лицима који по различитим основама долазе у места где се о правди одлучује, често можемо чути: „Жељни смо правде више него хлеба!“.

Везано за ову тематску област о којој су излагали поштована колегиница Весна Филиповић и поштовани колега Горан Милић, сматрам да стално треба имати на уму следећу сентенцу:

„Iustitia omnium est domina et regina virtutum!“

Правичност је господарица и краљица свих врлина!“

И на крају, представио бих три хипотетичке ситуације са предлогом за размишљање који принципи етичког кодекса су угрожени:

- **судија у току суђења на судијском столу држи лични лаптоп и у току суђења игра различите игрице што виде судије поротнице и записничарка,**
- **судија која суди у предмету у којем је бранилац окривљеног њен заручник,**
- **судијин супруг је власник локалне кафане у којој се окупљају и наступају певачице проблематичних моралних квалитета.**